

Finansieringsinstrument för demokrati och mänskliga rättigheter

Utrikesdepartementet

2006-07-29

Dokumentbeteckning

KOM (2006) 354

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett finansieringsinstrument för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter i hela världen

Sammanfattning

Kommissionen presenterade den 28 juni 2006 ett utkast till finansieringsinstrument för stöd till demokrati och mänskliga rättigheter. Det nya finansieringsinstrumentet tar sin utgångspunkt i det tidigare Europeiska initiativet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR - European Initiative for Democracy and Human Rights) från 1999 och syftar till att ge stöd till enskilda, regionala och internationella organisationer samt till globala program för demokrati och mänskliga rättigheter. Instrumentet ger större handlingsfrihet och flexibilitet i samarbetet med det civila samhällets organisationer på nationell, regional och internationell nivå. Instrumentet är avsett som ett komplement till insatser inom övriga instrument för EU: s externa relationer.

Sverige välkomnar att EU fortsatt prioriterar insatser på mänskliga rättigheter och demokratiområdet. Sverige stödjer en förenkling och rationalisering av dagens EIDHR och driver linjen att kommissionens stödinsatser på mänskliga rättighets- och demokratiområdet till icke statliga aktörer ska ses som en del av, och bättre integreras i, EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och i de nationella eller regionala EU-strategierna.

I kommissionens förslag till ny långtidsbudget för perioden 2007-2013 (det s.k. finansiella perspektivet) från januari 2005 presenterades ett meddelande om mänskliga rättigheter och demokrati. Meddelandet argumenterade för att dessa två frågor var att anse som relevanta under samtliga instrument, varför ett tematiskt tvärgående program för mänskliga rättigheter och demokratistöd föreslogs ersätta EIDHR. Förslaget blev föremål för förhandlingar mellan rådet, Europaparlamentet och kommissionen under senare hälften av 2005. Europaparlamentet argumenterade emot förslaget och ville se en separat förordning. Kommissionen strävade efter att nå samförstånd mellan institutionerna kring en förenkling av regleringsstrukturerna för det externa utvecklingssamarbetet. Kommissionen anser nu att detta har uppnåtts och har som kompromiss föreslagit ett separat instrument för demokrati och mänskliga rättigheter.

Kommissionen, rådet och Europaparlamentet har nu enats om en tredelning av det ursprungliga förslaget till utvecklingsinstrument (som förut kallades DCECI - Development Cooperation and Economic Cooperation Instrument) (se faktaPM 2004/05:46 och faktaPM 2005/06:75) Nu finns istället:

- Ett utvecklingsinstrument (DCI – Development Cooperation Instrument) som omfattar de geografiska och tematiska programmen för utvecklingssamarbetet,
- Ett instrument för samarbete med industrialiserade länder (ICI – Industrialized Countries Instrument),
- Instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (DHRI – Democracy and Human Rights Instrument).

1.1 Innehåll

Förslaget till ett instrument för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter bygger på samma rättsliga grunder som det tidigare programmet, Europeiska initiativet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR). Instrumentets syfte är att bidra till att uppfylla målsättningarna för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik om att främja mänskliga rättigheter och demokrati i unionens externa relationer. Det nya instrumentet utgör liksom EIDHR ett komplement till övriga instrument i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik som berör genomförandet av EU:s politik för demokrati och mänskliga rättigheter globalt och i tredje land. Instrumentet ska även komplettera de mer krisbetonade insatserna inom ramen för det nya stabilitetsinstrumentet.

Målsättningen med instrumentet är att verka för ökad respekt av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt ge stöd till offer för förtryck eller våld. Instrumentet syftar också att stärka det civila samhällets roll i främjandet av de mänskliga rättigheterna och demokratiska reformer. Därutöver ska programmet även stärka regionalt samarbete och det internationella systemet för skydd av de mänskliga rättigheterna och främjande av demokrati. Insatser ska liksom tidigare inte kräva något godkännande från regeringarna i de berörda länderna. Stöd ska inte utgå till insatser, som kan genomföras på ett lämpligare eller effektivare sätt via andra EG-program.

Instrumentet, liksom EIDHR, möjliggör stöd för att bygga upp kapaciteten hos det civila samhället i tredje land i frågor om mänskliga rättigheter och demokratisering. Dessutom bidrar det till etableringen av ett nära samarbete med det civila samhället. Instrumentet är avsett att skapa den flexibilitet som krävs för anpassning till föränderliga omständigheter, samt bidra till nytänkande. Instrumentet ska kunna stödja särskilda mål och åtgärder internationellt eller regionalt, som inte är bundna till vare sig särskilda geografiska områden eller kriser. Det senare kommer att kräva samarbete över nationsgränserna eller omfatta insatser såväl inom gemenskapen som i en rad tredjeländer.

Instrumentet kommer att ingå bland EU:s konfliktförebyggande mekanismer och har en konfliktförebyggande- och konfliktlösningsdimension, som ska integreras med de insatser som föreslås under det nya stabilitetsinstrumentet. Programmet innefattar fortsatt valövervakning och demokratiframjande. I valfrågor förväntas samordning med t.ex. OSSE äga rum samt stöd för att bygga regional kapacitet såsom AU.

En ny kommitté för att bistå kommissionens arbete med demokrati och mänskliga rättigheter under förordningen föreslås, såsom för var fallet för EIDHR,

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget har ingen effekt på svenska regler.

1.3 Budgetära konsekvenser

Förslaget till Instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter kommer att belasta EU-budgetens kategori 4, externa relationer.

2.1 Svensk ståndpunkt

Sverige välkomnar en förenkling och rationalisering av dagens EIDHR. Enskilda organisationer och civila samhällspartner anser att det nuvarande systemet är alltför byråkratiskt och svårt att få bidrag ifrån. Alla åtgärder som syftar till att förenkla NGO:s tillträde och åtnjutande av stöd bör uppmuntras.

Sverige stödjer också kommissionens förslag om att insatser på mänskliga rättigheter- och demokratiområdet bättre integreras i EU:s politiska arbete och i de nationella eller regionala EU-strategierna. Sverige värnar om att EU via kommissionen även i fortsättningen ska kunna stödja FN-systemet.

Sverige eftersträvar att den nya verkställighetskommitté som föreslås och som ska bestå av medlemsstaterna ges bättre insyn i kommissionens arbete under förordningen. Det går inte att utesluta att ett generellt politiskt ansvar avkrävs EU:s medlemsstater om kommissionen ger stöd till civila organisationer som mottagarlandet anser är kontroversiella. Medlemsstaterna bör därför informeras i förtid om planerade projekt avseende större bidragsbelopp eller då bidrag riktas till organisationer som kan uppfattas som kontroversiella.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Flera medlemsstater har uttryckt att man vill se större transparens och inflytande vid valobservationer.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentet har tidigare argumenterat för ett separat instrument i stället för ett tematiskt program, vilket det nu blivit. Kommissionen har först velat skapa ett samförstånd mellan institutionerna om den övergripande planen för förenkling av det externa biståndet. Nu när detta verkar ha uppnåtts anser kommissionen det lämpligt att föreslå en separat förordning.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

The Human Rights and Democracy Network (HRDN) har välkomnat att det separata instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter nu etableras istället för ett tematiskt program. HRDN är nöjda med instrumentets fokus på det civila samhället, möjligheten att ge stöd utan mottagarlandets regerings godkännande, den omfattning av aktiviteter som instrumentet sträcker sig över samt att ökade resurser nu ges till verksamhet för främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter. Samtidigt är HRDN oroade över administrativa kostnader för civilsamhällets organisationer som mottagare.

Man anser även att valobservationer bör ligga i de regionala instrumenten för att göra resurser tillgängliga för andra demokratiprocesser. HRDN anser att instrumentet explicit bör inkludera rättigheter för funktionshindrade, homosexuella, bisexuella och transexuella personer.

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Under hösten 2006 kommer förhandlingar kring förordningen samt framtagande av strategipapper för arbetsprogram att ske. Ett första utkast till strategipapper beräknas vara klart i början av september för synpunkter innan det färdigställs.

Rådsarbetsgruppen för allmänna biståndsfrågor (DEVGEN) ska ha ansvaret för förhandlingarna kring förordningen men i nära samråd med rådsarbetsgruppen för mänskliga rättigheter (COHOM) samt verkställighetskommittén för EIDHR.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

Det föreslagna instrumentet grundar sig dels på artikel 179.1 i EG-fördraget, som omfattar åtgärder inom ramen för utvecklingssamarbetet med utvecklingsländer, dels på artikel 181a.2 i EG-fördraget, som omfattar åtgärder inom ramen för det ekonomiska, finansiella och tekniska samarbetet med tredjeländer som inte är utvecklingsländer. Denna rättsliga grund borgar för en global räckvidd för instrumentet. Förordningen omfattas i sin helhet av medbeslutandeförfarandet enligt artikel 251 i EG-fördraget.

3.3 Fackuttryck/termer